

### **Türkiye için Yol Haritası (II)**

**Aykut Göker**

Toplumların arzu ettikleri geleceğe ulaşmalarında kendilerine rehberlik edecek yol haritalarının hazırlanması yeni bir olgu değil. Bizim için de yeni değil. Genç Cumhuriyet bunu yaptı; **Birinci Sanayi Plânı** (1933) ve **İkinci Sanayi Plânı** (1936) bunun iki tipik örneği. 1960'lı, hattâ 70'li yılların Beş Yıllık Kalkınma Plânları da benzer bir yaklaşımın ürünüydü. Hazırlanmasına M. Nimet Özdaş hocamızın önderlik ettiği **Türk Bilim Politikası 1983-2003**, Türkiye'ye bilim ve teknolojiye yetkinlik kazandırmaya yönelik bir yol haritasıydı. 1993 sonrasında, TÜBİTAK öncülüğünde benzer tasarımlar ortaya kondu. Yüksek Plânlama Kurulu'nca VII. Beş Yıllık Plân Döneminde Öncelikle Ele Alınması Öngörülen Temel Yapısal Değişim Projeleri Kapsamındaki **Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi** (1995) bunlardan biridir. Yine TÜBİTAK'ın, BTYK Kararları gereğince başlattığı '**Teknoloji Öngörü Çalışması**' ile, ileride sözünü edeceğim, TÜBA'nın "**Moleküler Yaşam Bilim ve Teknolojileri Araştırma Öngörü Çalışması**" bugüne ilişkin örneklerdir.

Eminim, "bunca yol haritası çizildi de ne oldu; yenileri ne işe yarayacak" sorusu, şu anda sizin de aklınızdan geçmiştir. Haklısınız; eğer, belli bir alanda, yeni bir yol haritası çizme ihtiyacını duymuşsak, benzer amaçlarla, daha önce çizilmiş olanlardan ne ölçüde yararlanmışız; bunu irdelemekte yarar var. **Türk Bilim Politikası 1983-2003, Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi, TUENA** rafa kalkan yol haritalarının, bilim ve teknoloji alanıyla ilgili üç örneği. Bu haritalar yanlıştı da onun için mi uygulamadık; yoksa haritalar doğrudu da, biz mi uygulayamadık; niçin uygulayamadık? Dr. Fikret Yücel, önceki yazıda aktardığım sözleriyle bu noktaya değiniyor ve gündemdeki '**Teknoloji Öngörü Çalışması**'nın, TUENA ile aynı kaderi paylaşmaması için yapılması gerekenlere işaret ediyordu.

Sayın Yücel'in parmak bastığı nokta önemli. Mükemmel politika tasarımları ortaya konabilir; akılcı yollar çizilebilir; ama bunlar, siyasal-toplumsal destekten yoksunsa, o politikalar uygulanamaz; mükemmellikleri uygulanmalarına yetmez. TÜBA'nın anılan öngörü çalışması başlamadan önce, TÜBA için, Prof. Dr. Ahmet Ş. Üçer, Prof. Dr. Metin Durgut ve bu satırların yazarının geriye dönük olarak yaptıkları değerlendirme çalışmasında, örneğin, **Türk Bilim Politikası 1983-2003**'ün uygulanmamasındaki başlıca nedenlerden biri şöyle açıklanıyor:

"1982-83'te, hükümet ve bürokrasi kesiminde sınırlı bir kadro, toplumsal sorumluluk bilinciyle ve kendiliklerinden, böylesi bir politika tasarımı ortaya koymuş; ama, bu sınırlı kadro ötesinde, ortaya konan politikaya, siyasi erkin temsilcileri, sanayi kesimi ve diğer toplumsal katmanlar dâhil, sahip çıkan bulunmadığı için uygulamaya geçilememiştir. Yönetim değişikliği sonucu, o sınırlı kadro da, inisiyatif kullanabilme noktasından uzaklaşınca konuya sahip çıkacak hiçbir yetkili kişi ve kurum kalmamıştır. 1983-2003 politikası hazırlanırken tasarım sürecinde yer alan DPT'nin, daha sonra, peş peşe gelen iki Plân döneminde, bu politika tasarımını yok sayması başka türlü açıklanamaz."

Sahiplenilme meselesinin ötesinde, başka eksikliklerimiz de var. Diyelim, hazırlanan yol haritası bir köşeye atıldı. Daha sonra ortadaki boşluğun farkına varanların, genellikle izledikleri yol, geriye dönüp bakmadan, her şeye sıfırdan başlayarak yeni bir yol haritası çizmek oluyor. Aynı çalışmada, bu durum şöyle değerlendiriliyor: "...devraldığımız mirası (geçmişin bilgi ve deneyim birikimini) önyargısız değerlendirerek bundan yararlanma ve yeniyi bu mirasın üzerine inşa etme ve böylece kadrolar değişse bile, kararların ve kurumların

sürekliğini sağlama kültürümüzün olmadığı söylenebilir. 1993'te [yeniden, bir bilim ve teknoloji] politikası tasarılırken [uygulanmayan] 1983-2003 politikasının bir değerlendirmeye tabi tutulmamış olması bunun bir kanıtı... Elbette, kültürümüzdeki bu eksiklik o an için bir verili koşuldur; ama bu, mazeret teşkil etmez; çünkü, kültüre müdahale edilebilir ve değiştirilebilir.”

Bunlar hepimizin eksikliği; yeni yol haritaları çizilirken, asıl önemli olan nokta, hep birlikte bu eksikliklerimizi gidermenin yollarını da aramamız; bu yolları birlikte öğrenmemiz ve öğrenen kurumları yaratabilmemizdir.

**CBTD, 18 Mayıs 2002.**